

Mina-Maria Rusu (coord.)

Geanina Cotoi

Irina Hăilă

Mihaela Timingeriu

Exerciții practice de
Limba și literatura română
CAIET DE LUCRU
Clasa a VI-a

Modalități de lucru diferențiate
Pregătire suplimentară prin planuri individualizate

Cuprins

Dragi profesori și părinți / 3

EVALUARE INIȚIALĂ / 5

ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE / 8

Valori etice în legendele popoarelor / 8

Limba română în Europa;

comunitatea lingvistică a vorbitorilor de limbă română de pretutindeni / 18

Valori ale culturii populare în spațiul românesc / 23

COMUNICARE ORALĂ / 31

LECTURĂ / 41

Textul narativ literar – în proză, în versuri. Instanțele comunicării narative: autor, narator, personaje. Narațiunea la persoana a III-a și la persoana I / 41

Momentele subiectului/etapele acțiunii / 49

Dialogul în textul literar / 58

Textul descriptiv literar – în proză, în versuri / 65

Portretul literar / 71

Textul argumentativ / 79

Versificație: rima, strofa, măsura versurilor, ritmul (intuitiv) / 84

Strategii de interpretare: interpretarea limbajului figurat (epitetul, enumerația) / 91

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII / 96

Gramatică / 96

Predicatul nominal. Verbul copulativ *a fi*; numele predicativ. Acordul numelui predicativ / 96

Subiectul neexprimat (inclus, subînțeles) / 102

Complementul. Complementul direct, complementul indirect în dativ și complementul prepozițional.

Circumstanțialul de mod, circumstanțialul de timp, circumstanțialul de loc.

Norme de punctuație (virgula) / 109

Verbul. Moduri verbale și timpurile lor: conjunctivul și condiționalul-optativ.

Posibilități combinatorii ale verbului. Prepoziția / 114

Substantivul. Substantive colective. Substantive defective. Cazul. Articolul genitival. Punctuația vocativului.

Corelarea funcției sintactice cu cazul morfologic. Posibilități combinatorii ale substantivului / 123

Pronumele personal (flexiune cazuală). Pronumele reflexiv (diferența între pronumele reflexiv și pronumele personal).

Posibilități combinatorii ale pronomelui. Anticiparea și reluarea prin clitice pronominale în cazul unor complemente. Aspecte ortografice / 135

Vocabular / 163

REDACTARE / 179

EVALUARE FINALĂ / 189

EVALUARE INIȚIALĂ

Barem de corectare și de notare / 192

EVALUARE FINALĂ

Barem de corectare și de notare / 194

Elemente de interculturalitate

Valori etice în legendele popoarelor

Să ne reamintim!

Citește prezentările corespunzătoare fiecărei zodii, apoi rezolvă cerințele:

<p>BERBEC (21.03-20.04)</p> <p>Trăsături: Are inițiativă, este dinamic, hotărât, dar și egoist, extremist, capricios. Valoare: idealism Pericol: egoism</p>	<p>TAUR (21.04-20.05)</p> <p>Trăsături: Este prudent, tenace, inflexibil, convențional, încăpățânat, rigid. Valoare: hotărâre Pericol: posesiv</p>	<p>GEMENI (21.05-20.06)</p> <p>Trăsături: Este altruist, perspicace, are o personalitate magnetică, poate avea preocupări/pasiuni în diverse domenii de activitate. Valoare: inteligență Pericol: împrăștiat, neatent</p>	<p>RAC (21.06-20.07)</p> <p>Trăsături: este intuitiv, analitic, sociabil, uneori hipersensibil, susceptibil, are momente în care afișează ostentativ anumite păreri. Valoare: sensibilitate Pericol: nesiguranța</p>
<p>LEU (21.07-20.08)</p> <p>Trăsături: Este optimist, vivace, dar și arogant, ostentativ, impetuos, orgolios. Este îndemânat, priceput (mai ales la confecționarea obiectelor). Valoare: putere Pericol: egoism</p>	<p>FECIOARĂ (21.08-20.09)</p> <p>Trăsături: Este perfecționist, obiectiv, analitic, încăpățânat, precaut, indecis, modest. Valoare: capacitate analitică Pericol: tendința de a critica</p>	<p>BALANȚĂ (21.09-20.10)</p> <p>Trăsături: Este intuitiv, logic, înclinat spre estetic, temperat, autocompătitor, indolent, indecis. Valoare: diplomație Pericol: autocompătire</p>	<p>SCORPION (21.10-20.11)</p> <p>Trăsături: Este întreprinzător, tenace, pasionat, ager, arogant, senzual, nemilos, sarcastic. Valoare: urmărirea tenace a scopului propus Pericol: lipsa de compasiune</p>
<p>SĂGETĂTOR (21.11-20.12)</p> <p>Trăsături: Este neinteresat, idealist, profetic, compătitor, risipitor, încăpățânat. Poate fi lipsit de tact, neîncrezător în alții. Valoare: urmărirea unui scop Pericol: atenție dispersată</p>	<p>CAPRICORN (21.12-20.01)</p> <p>Trăsături: Este diplomat, pragmatic, profund, întreprinzător. Poate fi egoist, materialist. Pune cariera pe primul plan, este ambițios, uneori rigid în opinii. Valoare: hotărâre Pericol: rigiditate</p>	<p>VĂRSĂTOR (21.01-20.02)</p> <p>Trăsături: Este meditativ, onorabil, altruist, omenos. Nu are simț practic, poate fi de neînduplecat, excentric. Valoare: hărnicia Pericol: înverșunarea în propriile convingeri</p>	<p>PEȘTI (21.02-20.03)</p> <p>Trăsături: Este altruist, compătitor, adaptabil, capricios. Poate fi hipersensibil, risipitor. Valoare: flexibilitatea în opinii, capacitatea de adaptare Pericol: autocompătire</p>

a) Indică:

- ce trăsături ale zodiei tale, prezentate în tabel, ți se potrivesc;
- alte trăsături pe care le consideri definitorii pentru personalitatea ta.

b) Alege una dintre valorile prezentate în tabel (indiferent de zodie) și motivează de ce o consideri importantă, în 50-60 de cuvinte.

c) Subliniază, în lista următoare, trei valori morale pe care le respecti/în care crezi: *onestitate, încredere, integritate, grijă/compasiune/bunăvoință, respectarea regulilor civice, curaj, spirit de sacrificiu, autocontrol, cooperare, perseverență, responsabilitate, empatie, respect, iertare, răbdare.*

d) Compară alegerile tale cu cele făcute de alți colegi și stabiliți, împreună, ce trăsături de personalitate comune aveți, pornind de la valorile etice identificate.

Să rezolvăm exerciții, pentru a înțelege mai mult!

Citește cu atenție textul care urmează, apoi rezolvă cerințele:

Filemon și Baucis

Zeus și-a preschimbat sceptrul de aur într-un toiag din lemn de corn. Mantia lui sărbătorească, țesută de mâna Atenei, a prefăcut-o într-o haină de om sărac și necăjit. Sub haină însă și-a vârât fulgerul cel scânteietor.

Și a pornit apoi prin lume...

[...] Zeus a umblat din țară-n țară, până când a ajuns și în Frigia. Era acum însoțit și de pristavul său, de Hermes.

Mergând așa-ntr-o bună zi, zeii au intrat într-un sat. Zeus, având toiagu-n mână, se-nfățișa ca un bătrân sărac și foarte obosit. Hermes, la fel de zdrențuit, se prefăcea că-l sprijină. [...] Era la ceasul când drumeții își caută un acoperiș, să poată înnopta tihniți. [...]

Tocmai se pregăteau să-și facă culcușul, pentru acea noapte, într-o căpiță-nmiresmată de fân, ce se afla pe câmp, când iacătă o luminiță...

Uitându-se ceva mai bine, au înțeles că-i o colibă, cea mai sărmană dintre toate câte văzuseră în sat.

Hermes s-a apropiat de ușă și a bătut ușor în ea.

Ușa micuță s-a deschis încetinel și scârțâind. În prag s-a arătat un chip. Un chip cuminte de bătrân, și-n urma lui o bătrânică.

— Pofțiți!... Pofțiți în casa noastră, au rostit ei, fără să-ntrebe măcar o vorbă pe drumeți, de unde vin și cine sunt. Cei doi bătrâni, așa de buni și primitivi, se numeau Filemon și Baucis. Deși erau atât de-n vârstă, rar să fi fost pereche-n lume mai strâns unită decât ei. Se îndrăgiseră din vremea când amândoi erau copii. Mai târziu, se legaseră prin lanțul dulce-al căsniciei și rămăseseră-mpreună șazeci sau șaptezeci de ani, dacă nu, poate, și mai bine... Iar lumea îi dădea drept pildă de căsnicie trainică.

Fetelor, când se măritau, părinții le făceau urarea:

— Să fii la fel de fericită, în anii tăi de căsnicie, cum este doar bătrâna Baucis.

Băieților, la-nsurătoare, părinții le spuneau la fel:

— Să fii iubit ca Filemon de credincioasa lui soție! [...]

Erau săraci, dar acest lucru nu-i împiedica deloc să își găsească mulțumirea în dragostea ce îi lega, în înțelegerea deplină ce domnea veșnic între ei. Așa se face că puteau să-ndure orișice necazuri și lipsuri grele, fără teamă sau plânsete zadarnice. Ba uneori mai ajutau și pe-alții, care-aveau nevoie, fie cu roade din grădină, fie cu sfaturi înțelepte.

În casa lor nu se găseau slugi și stăpâni, ca pe la alții. Singuri își porunceau și tot ei își aduceau la-ndeplinire, sârguincios, poruncile. [...] Aceștia erau pământeni la care Zeus și cu Hermes au poposit în acea seară.

Cu fețe calde, primitoare, cu firea lor deschisă, bună, i-au poftit grabnic în colibă pe cei doi mândri-olimpieni, fără să cate nici la haine, nici la cuvinte sau la fețe. Ba, tocmai fiindcă olimpienii păreau trudiți, săraci, flămânzi, cei doi bătrâni s-au arătat mai săritori ca totdeauna, mai dornici să-i primească bine. Iar Filemon i-a îmbiat:

— Uitați-vă... lavița asta. Ședeți și odihniți-vă de osteneala drumului, cât timp o să pregătim masa.

Baucis a-ntins pe scândură o pătură din lână moale, țesută chiar de mâna ei; apoi, s-a repezit la vatră, dezvelind din cenușă jarul; a pus pe jar frunze uscate, surcele și un lemn mai gros, suflând din rășputeri într-însul. Focul a pâlpâit pe-ncetul, iar când a ars cu vâlvătaie, Baucis a potrivit deasupra-i un ceaun mare, plin cu apă. În vremea asta, soțul ei îi adusese din grădină legume proaspete, pe care le-au și pus în ceaun să fiarbă. Filemon a mai coborât și o bucată de slănină, care stătea de mult în grindă, păstrată pentru sărbători. Din ea a rețezat bătrânul o felioară, nu prea groasă, și i-a dat drumul în fiertură, să-i dea gust puțintel mai bun. [...]

Filemon a turnat apă caldă într-un lighean din lemn de tei. S-a aplecat singur de șale, să spele, după datină, picioarele drumeților. Pe urmă-a luat un covoraș, cam învechit și ros de timp, și totuși cel mai bun din casă. L-a așternut frumos pe patul unde urma să doarmă zeii.

Umblând grăbită, bătrânică ștersese masa c-un mănunchi de mentă strânsă din grădină, iară pe masă adusese măslina puse-n saramură, cicoare, napi, brânză de vaci și ouă coapte-n spuza caldă. Și-ntr-un vas larg pusese vinul, destul de vechi și aromat, în fața fiecărui zeu era câte o cană mică, din lemn de fag, și smălțuită cu ceară albă de albine.

După gustare, a-mpărțit fiertura caldă de legume. Pe urmă a adus bătrânul un coșuleț umplut cu fructe. Erau acolo nuci, curmale, prune ca niște pietre scumpe, struguri cu boabe mari și roșii, smochine dulci și, la mijloc, un fagure de miere albă.

Nu mai știau cum să-i slujească pe cei doi oaspeți, ce să le dea, cum să-i îmbie. Mai ales Filemon, bătrânul, le turna vin neîncetat. Dar ce să vezi? Oricât turna vinul în căni, vasul de lut rămânea plin.

Zei se arată cine sunt

Stăpânul cerului dăduse, în acest fel, un semn că este un prea-puternic olimpian. Filemon a priceput semnul. Chemând-o lângă el pe Baucis, s-au plecat zeilor cu teamă. Amândoi și-au cerut iertare că cina a fost prea săracă.

Pentru că în coliba lor aveau și-o pasăre, o găscă, s-au repezit s-o prindă iute și s-o gătească zeilor. Numai că ei erau bătrâni. Picioarele le tremurau. Iar găscă era sprintenă. Sărea-n colibă ici și colo și găgâia înfricoșată. Ba, parcă presimțindu-și soarta ce o pândea, pasărea și-a căutat scăparea chiar sub picioarele lui Zeus.

Acesta însă i-a oprit:

— Lăsați-o, n-o sacrificați. Este destul tot ce ne-ați dat.

Și Zeus, mulțumit în sine, pentru c-a fost recunoscut, a mai rostit bătrânilor:

— Ați fost pentru noi gazde bune. Vecinii voștri însă nu ne-au primit ca oaspeți, precum se cuvenea, deși cerusem adăpost în numele Olimpului. Pentru nelegiuirea asta, ei au să fie pedepsiți. Numai pe voi vă vom cruța; dar trebuie să ne urmați pe muntele din apropiere...[...]

Un stejar mândru, ce parcă-mbrățișează un tei în floare...

Într-adevăr, cătând bătrânii înspre coliba lor cea veche, n-au mai văzut-o. Însă pe locul unde fusese ea-nainte, se ridicase-o insulă. Pe insulă era un templu din marmură în care Zeus avea o statuie de aur. Porți mari, sculptate-nchideau templul. Grădini pline de flori și rodii se întindeau în jurul său.

— Voi o să locuiți în templu, a glăsuț solemn stăpânul. Vreau să vă dau și o răsplată, pentru că i-ați cinstit pe zei. Spuneți o singură dorință. Poate vreți aur, tinerețe sau frumusețea mult râvnită, putere, slavă sau mărire? Spuneți ce vreți, și vă voi da.

Filemon a privit spre Baucis. Ea către el, cu înțeles. Se deprinseseră cu timpul să își grăiască fără vorbe, numai privindu-se în ochi.

— Nu, mare Zeus, nu vreau asta, a dat răspuns Filemon. Aurul mult se risipește. Puterea scade. Tinerețea trece cu anii, negreșit. Pacea și dragostea în care am viețuit cu buna-mi Baucis sunt lucruri de neprețuit. De-aceea, dacă vrei să faci unor bătrâni sărmani un dar, îngăduie să-nchidem ochii, amândoi, în aceeași clipă. Să nu-mi vadă soția rugul pe care îmi vor arde trupul. Nici eu pe-al ei nu vreau să-l văd, căci m-ar îndurera prea tare...

— Numai atâta vă doriți?

— Darul acesta ni-i destul... a dat din cap bătrâna Baucis.

— Bine. Fie pe voia voastră...

Și Zeus a făcut un semn. Amândoi zeii au pierit. N-au mai rămas, acolo-n munte, decât bătrânii.

Filemon și iubita-i Baucis au coborât până la templu. S-au așezat în tinda lui, dorind să stea-n aceleași locuri, în care viețuiseră încă de când erau copii.

Anii s-au scurs pe îndelete. Cei doi s-au găbovit mai mult. Ochii li s-au încețoșat; nu mai vedeau nici la un pas.

Ș-așa, precum spune legenda, ședea bătrânii, într-o zi, pe trepte-n fața templului. Niște drumeți îi întrebau despre-ntâmplarea petrecută odinioară în coliba unde se odihnise Zeus. Ei povesteau, cu vorbă moale, tremurătoare, tot ce-a fost: cum le-a schimbat coliba Zeus în acel templu aurit.

Pe când vorbea așa, bătrânul a simțit că îl înfășoară o scoarță rece, pe la tălpi. Scoarța creștea și către mijloc, și se urca spre gât, spre cap.

Baucis simțea același lucru. Înțelegând că i-a sosit sfârșitul așteptat, a spus ușor lui Filemon:

— Soțul meu scump, a sosit ceasul!... îți spun adio...

— Adio!... a grăit și dânsul, și-a sărutat-o lin pe frunte. Îți mulțumesc pentru credința ce mi-ai purtat-o până la ultima suflare!

Și poate că și-ar fi spus cei doi bătrâni și alte vorbe de-adio și de mângâiere; dar gurile le-au amuțit. În preajmă s-a făcut tăcere. Cei care se-ntâmplaseră să se găsească lângă ei priveau înmărmuriți. Bătrânul nu mai era om, ci se făcuse-un stejar falnic. Baucis, în schimb, era un tei subțire, alb, cu flori micuțe, dar cu mireasmă-amețitoare.

Legenda spune despre templu că s-a sfărâmat, bătut de vânturi; dar multă, foarte multă vreme, s-ar fi văzut încă acolo cei doi copaci: un stejar mândru și puternic, ce-mbrățișa cu ramurile sale un tei cu trunchiul alb și plin de floare...

(Alexandru Mitru, Legendele Olimpului)

Inițiere

1. Alcătuieste enunțuri în care să numești următoarele aspecte referitoare la textul citat:

a) cine sunt Filemon și Baucis;

.....

b) ce atitudine au bătrânii față de oaspeți;

.....

c) ce le oferă Zeus în schimbul ospetiei.

.....

2. Menționează detaliul care îl ajută pe Filemon să își dea seama că oaspeții nu sunt oameni obișnuiți.

.....

3. Ordonează, prin numerotare, următoarele idei referitoare la textul dat:

- Bătrânii îi cer lui Zeus să moară în același timp.
- Zeus și Hermes trec printr-un sat, într-o seară.
- Zeus îi pedepsește pe sătenii care nu l-au primit.
- Filemon și Baucis pregătesc cina pentru oaspeți.
- Zeii și cei doi bătrâni merg pe un munte.
- Olimpienii sunt primiți cu drag de doi bătrâni.
- Filemon și Baucis trăiesc în templul ridicat pe locul fostei lor colibe.
- Stăpânul din Olimp le îndeplinește dorința.
- Zeus își arată puterea.

4. Prezintă, în 30-40 de cuvinte, ce se întâmplă cu Filemon și Baucis în momentul morții.

.....

.....

.....

.....

Consolidare

5. De ce crezi că Filemon și Baucis au o singură dorință – să moară în același timp?

6. Identifică, în text, trei secvențe care ilustrează iubirea dintre Filemon și Baucis.

7. Subliniază, în textul dat, secvența care arată că Filemon și Baucis le oferă oaspeților ce au mai bun în casă.

8. Ce valori etice pot fi asociate comportamentului celor doi bătrâni în raport cu oaspeții primiți? Alege una sau mai multe dintre următoarele variante de răspuns și ilustrează-ți opțiunea cu fragmente din textul dat:

- a) bunătatea;
- b) amabilitatea;
- c) respectul;
- d) demnitatea.

9. Imaginează-ți că ai fi pus(ă) în situația de a oferi găzduire unor necunoscuți. Redactează un text de 80-100 de cuvinte, prezentând modul în care ai proceda.

Aprofundare/Excelență

10. Folosind diferite surse de informare (surse web, legende ale diferitelor popoare, codul bunelor maniere etc.), documentează-te, pentru a realiza un portofoliu cu titlul *Regulile ospitalității de-a lungul timpului*. În portofoliul tău, vei include:

- două rezumate ale unor legende/ale unor articole despre modul în care o gazdă își tratează oaspeții;
- fragmente de text din legende/codul bunelor maniere, ilustrative pentru statutul oaspeților în casa unei gazde;
- două imagini semnificative (desene personale sau reproduceri după opere de artă, litografii, grafică etc.) ale unor spații în care se aplică legile ospitalității;
- un text creat de tine, de 80-100 de cuvinte, în care să justifici dacă existența unor reguli ale ospitalității este necesară pentru buna funcționare a relațiilor dintre oameni.

11. Citește cu atenție textul care urmează, apoi rezolvă cerințele:

Un negustor persan avea într-o colivie o pasăre indiană. Trebuind să facă o călătorie în India, s-a dus la pasăre și a întrebat-o:

— Vrei să-ți aduc un dar?
 — Nu, a spus pasărea. Singurul lucru pe care mi-l doresc este libertatea.
 — Asta nu se poate.
 — Atunci du-te, te rog, în pădurea unde m-am născut, acolo, în India, și spune-le celorlalte păsări că trăiesc într-o colivie.

— Așa am să fac, a spus negustorul.

După cum făgăduise, s-a dus în jungla indiană, în locul arătat de pasăre și a strigat cu putere că pasărea se afla la el acasă, într-o colivie. În acea clipă, o altă pasăre a căzut fără viață la pământ, de pe cea mai înaltă cracă. „O fi vreo rudă a păsării mele“, și-a zis în sinea lui negustorul, „și vestea pe care i-am dat-o i-a pricinuit moartea.“

Când s-a întors acasă, pasărea a dorit să afle cum fusese călătoria.

— Vai, a spus negustorul, mă tem că-ți aduc o veste rea. Una dintre rudele tale a căzut la pământ fără suflare când am strigat că te află închisă în colivie.

Nici nu rostise bine negustorul aceste vorbe, că pasărea a căzut în fundul coliviei și n-a mai mișcat. „Vestea cea rea a ucis-o și pe ea“, și-a spus negustorul. Îndurerat, a deschis colivia, a luat pasărea și a pus-o pe pervazul ferestrei, mângâiat de o rază de soare.

Pasărea a înviat pe dată. A dat repede din aripi și a zburat până la un copac din apropiere.

Apoi i-a vorbit negustorului:

— Află de la mine: ceea ce ai crezut că este o veste rea era de fapt una bună. Cu ajutorul tău, pasărea de departe, ruda mea, mi-a arătat cum să scap din colivie. Ceea ce am și făcut.

Și pasărea și-a luat zborul spre răsărit, cântând.

(Pasărea indiană, în vol. Cercul mincinoșilor, de Jean Claude Carrière)

a) Alcătuieste enunțuri în care să numești următoarele aspecte referitoare la textul citat:

• ce îi cere pasărea din colivie negustorului;

.....

• ce se întâmplă în jungla indiană;

.....

• cum reacționează pasărea din colivie la întoarcerea negustorului.

.....

b) Numește câte o trăsătură de caracter a următoarelor personaje, făcând trimitere la secvența/secvențele din text din care rezultă aceasta:

– pasărea din colivie;

.....

– negustorul;

.....

– pasărea din jungla indiană.

.....

c) Indică două aspecte pe care le dezaprobi, în legătură cu întâmplările prezentate în textul dat.

.....

d) Imaginează-ți că ai fi pasărea închisă în colivie sau pasărea din jungla indiană. Prezintă, în 80-100 de cuvinte, ce ai face pentru a-i scăpa din colivie/pentru a-ți ajuta tovarășa.